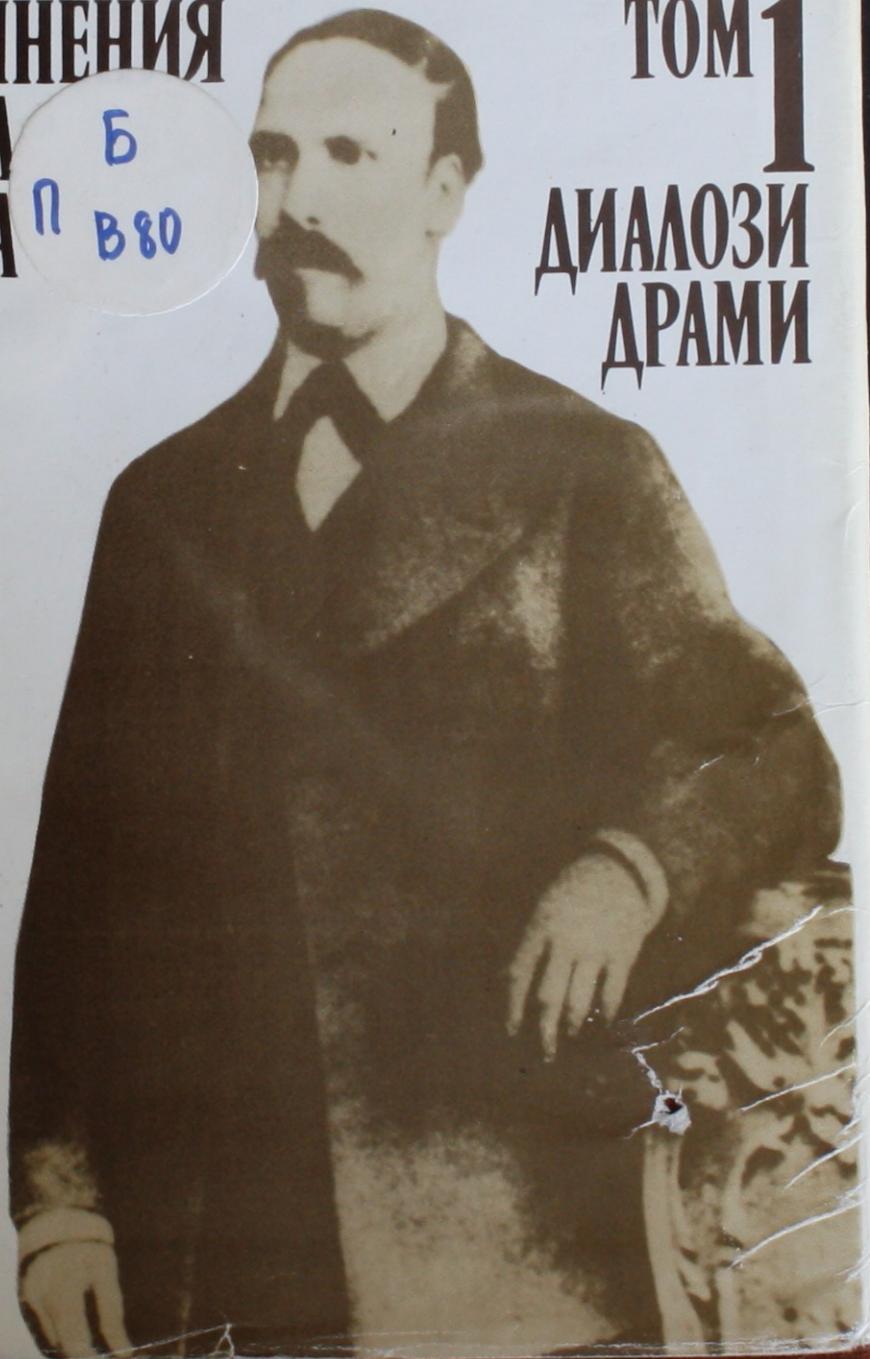

ДОБРИ ВОЙНИКОВ
СЪЧИНЕНИЯ
В ДВА ТОМА

ТОМ 1

ДИАЛОЗИ
ДРАМИ

П Б
в 80

ИЗДАТЕЛСТВО · БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

ДОБРИ ВОЙНИКОВ
СЪЧИНЕНИЯ
В ДВА
ТОМА

I МОТ

ДОБРИ ВОЙНИКОВ
ТОМ 1
1
ДИАЛОЗИ
ДРАМИ

ПОДБОР, РЕДАКЦИЯ
ДОЧОЛЕКОВ

СОФИЯ
1983
БЪЛГАРСКИ
ПИСАТЕЛ

© Софийско издавателство „София“
© Bulgarian Writers Association

РАЗГОВОР МЕЖДУ ТРИМА УЧЕНИКА

Мирча, Стояна и Недя, дъда Дима, Мирчев баща, Даскал Цоня и
Бояна, школски епитроп

Стоян. Ей, приятелю, ето и тази година свършихме изпитанията — не ся съмнявам, че всякой ученик ся весели днес, като ся вижда тъй свободен в разпуса. Ще имаме доволно време да са разходим по летните разходки.

Мирчю. Тъй, любезний ми, но за мене не тъй. Погодбре да не би ставало изпитание, да не би имало разпус и да не би съм имал време да са разхождам, но да би съм си следвал се учението.

Стоян. Защо, господине, нели ся благодариш от това? Учението е всякоги учение, но разпусът бива само един път в годината; защо прочее да не си весел?

Мирчю. Аз не можа да бъда весел от изпитанието и разпуса, защото тий дават причина на баща ми, за да иска да мя отсече без време от душевната храна, т. е. от учението! Той искаше още по-миналото изпитание да мя извади от училището, но аз едвам можих с постоянните си молби да го предумам, за да мя остави да си следувам уроците до нинешното изпитание. Ето то ся свърши, а сега ще да му думам, когато утре земе да мя отвежда на мастора?

Стоян. А! Това е жалостно, друже мой, аз зная твърде добре, че ти, който си ми съученик, си вкусил сладостта на учението, тъй също, както и аз. За нас, учениците, които сме възлюбили малко-много мъдростта и науката, няма друга по-голяма скръб, освен да искат родителете ни да ни откъсват без време от учението. Това е един смъртоносен удар за нас, които сме достигнали в такова време на науките, дето ще можем едвам

да вкусаме плодовете им и да ся възползваме от тях.

Мирчю. Ах! Аз би желал много по-добре да не съм достигвал в тая стъпен на ученията, но да мя е зел баща ми от училището, още додето бях във взаимното училище; защото тогази не щях да имам тези мисли, които днес мя правят да ся имам за най-злочестен на света, но щях да ся задоволя с малкото си прочитание и криво-ляво писване.

Недю. Ха! Глядай ум! Тебе баща ти се с учение ли живее? Занаят, занаят! То глядай ти: книгата челяка не храни. Хаде мен баща ми да искаше тъй, както твойт да мя извади от училището, че да мя даде един крак напред на мастора, аз бих го послушал с всяка радост. Ох! Какво хубаво! Делник работи, работи, доди празник, земи торбата на рамо, хайде за раци или по туй время за дренки. Няма нито да тя питат защо си ходил, че не си преговарял, няма нито учители да тя назват, нито надзоратели да тя гледат, нито пък и закони да вардиш: ходи, къде щеш, свободен от всяка страна.

Мирчю. Нá! Таквици ученици, дето има като Недя, трябва бащите им да ги дават отсега на занаят; защото тий, като са тъй небрежливи и като нямат никак учение на сърце си, сто годин да стоят на училище, пак не ще ся научат нищо.

Недю. Защо, господине, тебе занаятът не ти ли харесва? Нас бащите ни с какво ни хранят?

Мирчю. Не! Никоги не смея аз да покрусвам занаята, защото знам, че той е благословен от бога и кофи да е аз от него ще ся храня, тъй както и баща ми. При това тя уверявам, че аз, ако и да бъда художник, когато намеря свободно время, не ща да отида като тебе по реките и по търниците да ся скитам като див, но ще се заемна с прочитание на разни полезни книги, с намерение да ся ползувам нещо умствено и душевно, и тъй като ще глядам всякоги да умножавам знанията си, не ще живея като тебе в мрака на невежеството, но ще бъда що годе понятен и просветен от учения свят.

Недю. Празни са тий, не ща да ги чувам: от учениите ще потъне светът. Виждаме, е! Учените що правят: всичките лошавини у тях. Аз, колкото съм по-прост, толкози и душа ми ще има по-добро място на онзи свят, отколкото вашата, която ще бъде учена.

Стоян. Тежко ти тебе! Надявай ся ти с грубостта и заблуждеността на душа си да намериш спасение в онзи свят! Господине, как можеш ти да бъдеш уверен за спасението си, когато не само не познаваш, но и не щеш да ся научиш да познаваш длъжността си към бога, към вярата си? Можеш ли ми каза какво нещо е бог, вяра и какво нещо е закон божий? (Яде ли ся, пие ли ся, град ли е, село ли е?) Сичко това е далеч от тебе и като сам ся далечиш от него, и спасението ти става далеч. Знаш ли Иисус Христос какво казва? „Изпитайте списанията, защото в тях ще намерите живот вечний.“ Прочеши ти, който не щеш да изпитваш списанията, сиреч не щеш да ся учиш, надяваш ли ся да намериш живот вечний?

Недю. Добре, сега колкото християне има неучени, не щат ли сполучи спасение? Ето и аз съм един от тях, какво ще кажеш?

Стоян. Не, не! Ти не можеш да бъдеш от тях, защото тяхната неученост е съвсем неповинна и всяка неповинност е приета от бога; но думата е връх младите като тебе, които, като ви спомага времето, вместо да възлюбите мъдростта и да желаяте просвещението, на против, вие го мразите и го гоните, и сетне какво правите? Отивате да ся вверете в окаяната оная слепота, поради която сам бог Иисус Христос слезе от небето на земята, за да я изгони измежду човековете и да ги просвети със своето евангелско и душеспасително поучение. Прочеши ти, който си ся родил християнин, длъжен ли си да ся просветиш с божественото поучение, или не? Явно е, че да; защото инак, като не щеш да ся научиш на онова, що тя поучава Христос, тогази не си достоен да ся наречеш и негов последовател; а когато си роден християнин и не си последовател на Христа, ти си достоин за по-голямо осъждение, отколкото един груб многобожник.

Недю. Стига, стига! Не ща да ма съветуваш. Няма да ся уча, е, какво ще ми сториш? И от днес на татък няма да стъпя в пустото ти училище. (*Отива си сърдит*).

Мирчю. Остави го, брате, остави, той е един от безсъвестните и заблуждените ученици, които, като им ся вижда мъчно учението, прегръщат яко простотата, не щат никак да я отпустят из прегръдите си и искат

да бъдат вечно с нея. Какво щат да правят, ние нека видим нази си как ще станем.

Стоян. Не е тъй думата, приятелю мой, ние не трябва да глядаме само ние да ся изучим, но и да желаеш от сърце за общото ни народно просвещение; защото ние синца млади сме едни и същи чада на милата си майчица България, която, като гляда с жалост голяма на онези млади, що остават да чезнат вечно в дълбоката тъмнина на невежеството, напусто излива горки сълзи.

Мирчю. Ax! Приятелю, колко ми е жал и мене, като глядам, че баща ми иска да мя отбие от душевната храна! Дано преблагий бог го просвияше през Св. духа, за да мя остави още една годинка да си бъда на учението! Ax! Учение, учение, ти си наше спасение.

Дядо Димо, Мирчов баща и даскал Цони ся появяват.

Дядо Димо. Ще ви кажа аз вам едно учение!... Недейте вървя там... да земете иглата в ръка си, че... ха!!! Ела, даскал Цоне, да поседним малко тута, зереся уморих.

Даскал Цони. Е! Какво ще сториш, старината уморява челяка.

Дядо Димо. И аз то думам е! Ето го, хранил съм го, облачал съм го, че защо? На старо време при него рахат да видя. Ама пустото му учение — отде иджаб стана — се то, се то. Бе, синко, думам му, стига толкоз този даскал, хайде по сега на мастора, той „не ща, че не ща“. Че защо? Защото имал още да чете.

Мирчю. А че нам ни остава още да учим.

Дядо Димо (прекъсва го.) Мълч! Тебе не ти ся пада реч. Я дай сам книгата си да види даскало какво има още да четеш, требатно ли е, не ли е? (Мирчо донася книгата и я подава.)

Дядо Димо (подава я на даскала). Я виж, даскал Цоне, какво е учили толкози време наший син, учението му барим ще ли влезе в работа?

Стоян (шепне на ухото на Мирча). То не е древо, че да влезе в работа, е.

Даскал Цони зема книгата, турга си очилата и захваща да я пребръща. Стоян шепне пак на ухото на Мирча и дума:

Какво ли разбира! Той сега ще я каже еретическа.

Дядо Димо (гледа в книгата и дума на даскала). Не му отбирам ки, черни слова на бяла книга, кой знае какво казва. Бир баксан¹ не е зле челяк да проумява от книга?

Даскал Цони си плуй пръстите и пребръща листиете.

Дядо Димо. Какво тръсиши?

Даскал Цони. Глядам да вида дали има... ама каквото ся вижда няма, пък като няма то, книгата бива май... нефилита. (Пак пребръща листие и си маха главата и дума): Ха!!! (Най-сетне си удари ръката у книгата и дума сърдито): Няма, няма!

Дядо Димо. Че какво е то нещо ба, даскале?

Даскал Цони. Господ, господ! Ти не мож му проумя ки: в една книга няма ли писано „господ“, тя бива еретическа.

Дядо Димо. Що думаш? Тези даскали нам чадата ни ще изверят ба, даскале!

Даскал Цони. Ще изверят, е! Хич книга дето няма да пише „господ“, давам ли я аз на децата да четат! Изверили ги — отишли. Ей!!! Де е старото учение! Учението е!... Аз като учах момчата, ти знаш, е, имаше ли таквози нещо? Книга... за дете... аз знам: первого, первого (на място первого) буквар, ама какъв? С червени слова; тий са хасъл букварие; сетне дохожда наустница, че псалтир, че апостол, че святчето като изкара, дава му ся алфавита, и то като научи, свършва, донося най-сетната софра на даскало и си отива по занаята. Пък сега извърлили тези книги и ги заместили с какви? — С еретически!

Дядо Димо. Ами сега нели ся намеря от тези книги?

Даскал Цони. Намеря ся, ама глядам и от тях май хванали да вадят калпави.

Дядо Димо. Какви калпави?

Даскал Цони. Как ще е? Чървените им слова нели изхвърлили, пък една книга като няма чървените си слова, тя книга бива калпава.

Мирчю. Имаш голяма погрешка, даскал Цоне, тази книга не е еретическа, но ся казва численица, сиреч

¹ Видиш ли.

наука, която учи способът, по който тряба да извършвате разните действия на числата.

Даскал Цони. Сé пак еретическа. Какво ще бъде то свислата?

Мирчю. Твоя милост пак не разумя. Не е свисла, но числа, сиреч книга, която учи хесап, хесап!

Даскал Цони. Хесап ли? Ха!!! Ракам що некажеш. Ами тефтер ракама, ока ракама, ортак ракама има ли тута?

Стоян. Какви други има, какви? Дето твоя милост не си ги нито виждал, нито пък чувал.

Даскал Цони. Моя милост ли? Ей!!! Аз ги зная тях всичките, мой синко, колко чираци имам като вас; ама този ракам, дето е тута, прилича ми май на еретически. Други книги, други, тъй... славянски учат ли ви дасалите? (*И дига си очилата*.)

Стоян. Да, учат, и не ни учат, тъй както твоя милост само да прочитаме като папагали, без да разумяваме, но реч по реч можем да го кажем на простобългарски. Мен ми са струва, че и твоя милост не разумяваш, като прочиташи.

Дядо Димо. Мълч! Как смееш ти да кажиш на един стар даскал „не разумяваш“? Ти от него по-много ли знаеш? Глядай го, глядай.

Даскал Цони. Е туй ги учат сегашните даскали, е! Виж!

Стоян. Дядо Димо, вие не трябва да ся сърдите. Аз ви казвам то, дето е. Ето да донесем една славенска книга, че да видиш ще ли може да открие нещо.

Даскал Цони. Дай книгата да видим! Ти ли ще откриеш, или аз? Глядай, глядай, как ги научили да хоратуват насреща?

Стоян. (*отива да донесе книгата. Донося я, подава я на даскала и дума*). Ето ти една книга, дето има да писва „господ“.

Даскал Цони (*туря очилата, зема да прочита и дума*). Ей! Колко съм ги тълкувал аз тези! Прочита:

Аще не обратите съм оружие свое очистить, лукъ свой напраже и оуготова и, и в' немъ оуготова сосуды смертныѧ, стрѣлы своя сграемыи содѣла.

Стоян. Е доста. Какво ще рече туй?

Даскал Цони. Какво ще рече *Аще не обратите съм*

оружие свое очистить какже: обра ружата и я очисти, ха! Пък: лукъ свой напраже и оуготова и, сайким упражи луко и го наготови, ха!!! И в' немъ оуготова сосуды смертныѧ, сосуди какво беше? Ха!! Съседи, демек наготови на съседите си, ей!!! Сега да видим и туй: стрѣлы своя сграе-, мымъ содѣла, пък туй ще кажи и на луко стрелите содѣла демек удяла. Де кажи и ти да видим. (*Подава книгата на Стояна и дума на дядо Дима ухилен*.) Нека кажи и той да видим.

Стоян. Много далек твоето тълкуване! Както не-бето от земята. То там няма да казва нито ружа, нито лук, ни пък и стрелите му удяла; (*глядя на книгата и дума*.) То ще каже, че ако не са обърни лошевий че-ловек, бог ще наточи оръжието си, сиреч сабята, и напрег-на лъка си и го приготви: и против него приготви смърт-ни сечива: натъкми си и стрелите против гонителите. Разумя ли?

Даскал Цони (*се забърка и дума*): Стой, има друго — я дай книгата (*и си клати главата*).

Стоян. Какво ще я давам? Ти не отбиращ от ни-що; ти знаеш само да заблуждаваш умовете на хората. (*Зема Мирча за ръка, и си отиват и даскал Цони дига си очилата*.)

Дядо Димо (*ухилен дума*). Е! Ама, даскал Цо-не, тебе тя спънаха галба младите.

Даскал Цони. Не бе, брате, книгата затъ кал-пава, не виждаш ли, че няма червени слова? Аз ти ка-зах, е!

Дядо Димо. Книгата не знам калпава ли е, ама и у тебе няма скопус, ха! Защото глядам...

Даскал Цони. Е! Ама не ма гълчи тъй! Не раз-биращ от нищо, барим мълч! Едно нещо като е калпаво — излъгва са челяк. Стой аз тебе да ти донеса моята славенска книга, че да видиш ти даскал си Цоня как-во чете — не чете. (*Става и си отива уж книга да до-несе*.)

Дядо Димо става да ся поразходи и доде ся разхожда, дохожда Боян, школски епитроп и дума:

Добър ти ден, дядо Димо, какво си приказвате с даскала? Поучава ли тя, поучава ли?

Дядо Димо. Dal ti bog добро. Какво ще е? На-

ший син... Мирча... искам по сега да го зема от даскала, че да го дам на мастора, зато попитах даскалът, той иска да каже, че сегашното учение било еретическо, ама и той каквото го глядам, не отбира май от сегашното. Аз и тебе ще попитам за туй как да направя, зересин ми не рачи никак да остави школето. Ти си пък школски епитроп, вие пък по-добре познавате. Отистина онзи и той даскал, ама, каквото глядам, минал от него даскалъкът!

Боян. Даскал Цони ли? Той нищо не разумява, той знае само винце да пие. Я ти си остави там чадото да си следова учението, доде ся изучи добре; че после го дай на занаят. Знаеш ли ти, че сега без учение челяк не струва ни парà? Помисли си малко, учението да е лошево нещо, нашите граждане ще ли плащат на учители в годината толкози хиляди гроша? Защо правят тези разноски? За техния си кеф ли? Анджак, за да ся учѝ твоето, моето момче, сиреч сиромашките девица да ся поизучават и да не оставят тъй слепи като нас.

Дядо Димо. А че наший... стига му толкоз бе, брате, поп не ща го правя е, защо му е повече?

Боян. Ей! Дядо Димо, ти не знаеш учението какво нещо е; аз би дал мило за драго, ако можах да стана момче, че да отида да ся уча на сегашното учение! Разумяваш ли? Прочее, остави сина си да ся учи, додето има време и доколкото тряба да ся изучи; другояче ти грешиш пред бога, ако го откъснеш от учението, което е храна на душата; защото чрез учението може само човек да познае що е бог, що е вяра, що е закон божий, що е закон светский, що е свят, що е народ, що е чест, що е слава и най-сетне що е и самото човечество: без учението ние живеем в дълбока тъмнина и не можем да ся видим де сме и какво сме! Ти тряба да ся благодариш днес, задето са ся намерили помежду гражданите ни хора умни, мъдри и родолюбиви, че са станали причина да ся състави училище в града ни, за да ся учат сиромашките девица. Нека им подари бог живот, здравие с благополучни дълги дни, за да си следоват своите благодеяния, с който заслужват хвала и чест пред бога и пред човециете.

Дядо Димо. Амин!